

תאריך עדכון: 04/2019

ספר הבהיר: הטקסט ופירושו

מס' הקורס : 30281/01

המרצה : פרופ' ד. אברמס

סוג הקורס: הרצאה

שנת הלימודים: תש"פ

סמסטר: ב'

היקף שעות: 2 ש"ש = 1 נ"ז

אתר הקורס באינטרנט :

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

הקורס עצמאי מקורסים אחרים על ספר הבהיר. בקורס זה אנו נקרא מן הסעיפים של ספר הבהיר, הוא החיבור הקבלי הראשון. נדגיש בסמסטר זה את הצד הטקסטואלי של הספר. נלמד מן המהדורות השונות ונעיין בכתבי היד כדי לעקב אחרי הנוסחים השונים. לאור הבנתנו בסעיפים שנפרש בכיתה נתמודד בנוסחים השונים שרשמו הסופרים השונים בימי הביניים כדי להבין מה היה ספר הבהיר בידי כל אחד ואחד בראשית הקבלה. כך נוכל להתייחס למעמד של הסופר ושל החוקר ביחס לחומר הכתוב.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

הקורס יפתח בהצגת הניסיונות השונים להדיר את ספר הבהיר, מן המהדורות השונות מאז המאה הי"ז ועד המהדורה של מוסד הרב קוק באמה העשרים. אז ונעבור לניסיונות של חוקרים בימינו אנו להדיר את ספר הבהיר על פי כתב יד מינכן ששימש לגרשם שלום בראשית המחקר של ונלמד יחד את ספר הבהיר לאור מהדורות אלה.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

שיטת ההוראה היא הרצאות וקריאה יחד בטקסט בשיעור וקריאה בבית של קריאת החובה.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	מבוא לקורס: מהי מהדורה	Abrams, 'The History and Development of Modern Editing Techniques	
2	תולדות הדפוסים	אברמס, ספר הבהיר, עמ' 236-286	
3	גרשם שלום ועבודת הדוקטור שלו	Scholem, Das Buch Bahir	
4	שלום ומחקר היסטורי	שלום ראשית הקבלה, פרק על הבהיר	
5	עוד על גרשם שלום	אברמס, 'גרשם שלום'	

	ומחקריו		
6	מהדורת מרגליות	ספר הבהיר, מהדורת מרגליות	
7	מהדורת אברמס לספר הבהיר	מבוא למהדורת ספר הבהיר (אברמס)	
8	ביקורות על אברמס	ביקורות הוס קויט ומופסיק	
9	שפר וגרין: ספר הבהיר והנצרות	Abrams, Kabbalistic Manuscripts	
10	מהדורת קמפניני	מהדורת קמפניני	
11	כתבי יד לספר הבהיר	כתב יד מינכן 209	
12	עוד על כתב יד מינכן	כתב יד מינכן 209	
13	כתב יד אחדים לספר הבהיר	כתב יד אחדים לספר הבהיר	
14	כתב יד אחדים לספר הבהיר	כתב יד אחדים לספר הבהיר	

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות / דרישות / מטלות: נוכחות, עבודה בסוף הקורס

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): נוכחות, עבודה בסוף הקורס

ד. ביבליוגרפיה: (חובה/רשות)

ביבליוגרפיה (חובה)

אברמס, דניאל. ספר הבהיר על פי כתבי יד הקדומים עם דברי מבוא מאת משה אידל, לוס אנג'לס תשנ"ד
Reviews: Boaz Huss, Tarbiz 65 (1996), pp. 333-340; Annelies Kuyt, Frankfurter Judaistische Beiträge 22 (1995), pp. 197-199; Charles Mopsik, Études Augustiniennes 42 (1996), pp. 204-206
 אברמס, דניאל. 'גרשם שלום וספר הבהיר', קבלה: כתב עת לחקר כתבי המיסטיקה היהודית כח (תשע"ג), עמ' 140-113

אידל, משה. 'לבעיית חקר מקורותיו של ספר הבהיר', מחקרי ירושלים במחשבת ישראל ו, ג-ד (תשמ"ז), עמ' 55-72.

ליבס, יהודה. 'בריכה ומלא בספר הבהיר, עיון מחודש', קבלה כא (תש"ע), עמ' 142-121.
 מרוז, רונית. 'אור בהיר הוא במזרח: על זמנו ומקומו של מקצתו של ספר הבהיר', דעת 49 (תשס"ב), עמ' 137-180
 פדיה, חביבה. 'שכבת העריכה הפרובנסאלית של ספר הבהיר', ספר היובל לשלמה פינס במלאת לו שמונים שנה, ב (=מחקרי ירושלים במחשבת ישראל ט), ירושלים תש"ן, עמ' 139-164.
 שלום, גרשם. ראשית הקבלה וספר הבהיר, ערכה רבקה ש"ץ, ירושלים, תשכ"ו.
 שלום, גרשם. ראשית הקבלה, ירושלים-תל אביב, תש"ח (בהיר: עמ' 23-65)
 שניידר, מיכאל. 'מיתוס השטן בספר הבהיר', קבלה כ (תשס"ט), עמ' 344-287

- Abrams, Daniel. 'The History and Development of Modern Editing Techniques of Jewish Mystical Literature', *Kabbalistic Manuscripts and Textual Theory*, Jerusalem and Los Angeles, 2013, pp. 14-121.
- Abrams, Daniel. 'The Interpolation of Marginal Glosses: 'The Shekhinah' and Theosophic Revisions of Early Manuscripts of the Book Bahir', *Kabbalistic Manuscripts and Textual Theory*, Jerusalem and Los Angeles, 2013, pp. 122-223.

- The Book of Bahir: Flavius Mithridates' Latin Translation, the Hebrew Text, and an English Version, edited by Saverio Campanini with a Foreword by Giulio Busi, Torino 2005
- Meroz, Ronit. 'A journey of initiation in the Babylonian Layer of *Sefer ha-Bahir*', *Studia Hebraica*, Vol. VII (2007), p. 17-33
- Scholem, Gershom. *Das Buch Bahir*, Berlin 1923.
- Wolfson, Elliot. "The Tree That Is All: Jewish-Christian Roots of a Kabbalistic Symbol in *Sefer ha-Bahir*", *Journal of Jewish Thought and Philosophy* 3 (1993): 31-76.
- Wolfson, Elliot. 'Hebraic and Hellenistic Conceptions of Wisdom in *Sefer ha-Bahir*', *Poetics Today* 19 (1998), pp. 147-176.

פרובנס-רשות

אברמס, דניאל. ר' אשר בן דוד כל כתביו ועיונים בקבלתו ונוסף לו פירושי מעשה בראשית, של המקובלים בפרובאנס ובגירונה, לוס אנג'לס תשנ"ו.
 אידל, משה. 'התפילה בקבלת פרובנס', תרביץ סב (תשנ"ד), עמ' 265-286.
 אידל, משה. 'הכוונה בתפילה בראשית הקבלה: בין אשכנז ופרובאנס', פרת יוסף: עיונים מוגשים לכבוד הרב דר. יוסף שפרן, עורכים בצלאל שפרן אליהו שפרן, הובוקן ניו זשערסי, תשנ"ב, עמ' 1-14.
 שלום, גרשם. הקבלה בפרובאנס (חוג הראב"ד ובנו ר' יצחק סגי נהור) הרצאותיו של פרופ' ג' שלום בשנת תשכ"ג, ערכה רבקה ש"ץ, ירושלים, תשכ"ג, נדפס מחדש ד"צ, ירושלים תשל"ו.
 שלום, גרשם. ראשית הקבלה, ירושלים-תל אביב, תש"ח (פרובנס: עמ' 66-126)

ביבליוגרפיה נוספת - רשות

גרינולד, א. 'המציאות המדרשית: מדרשות חז"ל לדרשות המקובלים', מחקרי ירושלים במחשבת ישראל ח (תשמ"ט), עמ' 255-298.
 גוטליב, הקבלה בסוף המאה הי"ג, ערך לפי הרצאות, יהודה ליבס, ירושלים, תשכ"ט.
 הוס, בועז. 'ספר הבהיר', תרביץ סה (תשנ"ו), עמ' 333-340
 וינשטוק, ישראל. 'המחקר במבוכיו סביב לספר הבהיר', סיני נ', תשכ"ב, עמ' תמא-תנ. נדפס מחדש בספרו, במעגלי הנגלה והנסתר: מחקרים בתולדות הפילוסופיה והמסורת בישראל, ירושלים, תשל"ל, עמ' 35-50.
 ליבס, יהודה. 'כיצד נתחבר ספר הזוהר', ספר הזוהר ודורו, עורך, יוסף דן, = מחקרי ירושלים במחשבת ישראל ח, תשמ"ט, עמ' 1-72.
 מאק, ח. 'במדבר רבה וראשית הקבלה בפרובנס', אשל באר שבע ד, עמ' 78-94.
 מרגליות, ראובן (מהדיר). ספר הבהיר, ירושלים, תשי"א, תשל"ח.
 פדיה, חביבה. השם והמקדש במשנת ר' יצחק סגי נהור, ירושלים: הוצאת מאגנס, תשס"א.
 קלוגמאנן, יואל (מהדיר). פירוש הרוקח על התורה... ובראשו ספר החכמה, בני ברק, תשמ"ו, ארבעה כרכים
 _____ . פירוש רבינו אפרים על התורה - פירוש רבינו אפרים על התורה, ירושלים, תשנ"ג.
 שלום, גרשם. פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה, ירושלים, תשמ"א.
 _____ . פרקים לתולדות ספרות הקבלה, ירושלים, תרצ"א.
 _____ . הקבלה בגירונה (פרקים בתולדות הקבלה בספרד) ערך לפי הרצאות, ד"ר י. בן-שלמה, ירושלים תשכ"ד.
 _____ . 'קבלות ר' יעקב בני ר' יעקב הכהן', מדעי היהדות, ב' תרפ"ז עמ' 163-295; יצא לאור לחוד: קבלות ר' יעקב בני ר' יעקב הכהן ירושלים, תרפ"ז, עמ' [א]-[קלא].
 _____ . 'שרידיים חדשים מכתבי ר' עזריאל מגירונה', ספר זכרון לאשר גולאק ולשמואל קליין ז"ל, ירושלים, תש"ב, עמ' 201-222.
 _____ . 'תעודה חדשה לתולדות ראשית הקבלה', ספר ביאליק, ערך יעקב פיכמן, תל-אביב, תרצ"ד, עמ' 141-162.
 תשבי, ישעיה. חקרי קבלה ושלוחותיה: מחקרים ומקורות, כרך א': ירושלים, תשמ"ב.
 _____ . פירוש האגדות לרבי עזריאל: מראשוני המקובלים בגירונה, ירושלים, תש"ג; נדפס מחדש ד"צ, ירושלים, תשמ"ב.

Abrams, Daniel. 'Critical and Post-Critical Textual Scholarship of Jewish Mystical Literature: Notes on the History and Development of Modern Editing Techniques', *Kabbalah: Journal for the Study of Jewish Mystical Texts* 1 (1996), pp. 17-71.

Dan, Joseph. 'Midrash and the Dawn of Kabbalah', *Midrash and Literature*, eds. G. Hartman and S. Budick, New Haven 1986, pp. 127-139.

Peter Schaefer, 'Daughter, Sister, Bride and Mother: Images of the Femininity of God in the Early Kabbalah', *Journal of the American Academy of Religion* (2000), pp. 221-242

Scholem, Gershom. *Das Buch Bahir*, Leipzig, 1923.

_____. *Origins of the Kabbalah*, Philadelphia, 1987. (sections on the Bahir)

_____. "The Concept of Kavvanah in the Early Kabbalah," *Studies in Jewish Thought: An Anthology of German Jewish Scholarship*, edited by A. Jospe, Detroit, 1981, pp. 162-180.

- Sendor, Mark. 'The Emergence of Provençal Kabbalah: Rabbi Isaac the Blind's Commentary on Sefer Yezirah', Ph.D. dissertation, Harvard University 1994.
- Verman, Mark. *The Books of Contemplation: Medieval Jewish Mystical Sources*, Albany 1992, 166-173.
- Wolfson, Elliot. 'By Way of Truth: Aspects of Nahmanides' Kabbalistic Hermeneutic', *AJS Review* 14 (1989), pp. 103-178.
- Wolfson, Elliot. 'Woman – The Feminine as Other in Theosophic Kabbalah: Some Philosophic Observations on the Divine Androgyne', *The Other in Jewish Thought and History: Constructions of Jewish Identity and Culture*, ed. L. Silberstein and R. Cohn, New York 1994, pp. 166-204

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים:

ספר הבהיר על פי כתבי יד הקדומים, תשנ"ד

חומר מחייב למבחנים:

קריאת החובה הרשומה למעלה